

ОСНОВНИТЕ ПРИНЦИПИ НА СЧЕТОВОДСТВОТО – ЕЛЕМЕНТ НА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА В ТРАНСПОРТНАТА ФИРМА

ст. ас. Валентина Илиева Станева
valiastaneva@abv.bg

*Висше транспортно училище “Тодор Каблешков”
София 1574, ул. “Гео Милев” № 158, България*

Ключови думи: пазарна икономика, счетоводна политика, счетоводни принципи

Резюме: Стремелът към пазарно ориентирана икономика е свързан с унифициране и хармонизиране на нашата със световната счетоводна теория и практика. Нарасналите потребности от счетоводна информация налагат решаването както на икономически, така и на социални проблеми. За усъвършенстването на счетоводството като наука и практика, не без значение е и ролята на субективния фактор, т.е. хората с техните знания, умения и професионална подготовка.

Счетоводството е дейност, свързана с текущото отчитане на дейността на предприятието. Извършва се на базата на определени правила, които са регламентирани от законодателството и въз основа на които се съставят бизнес планове, прогнози, определя се стратегията на съответната транспортна фирма. Правилата не са нищо друго, освен принципите, методите и подходите, които от своя страна дават съдържателната характеристика на понятието “счетоводна политика”.

Съгласно Национален счетоводен стандарт 1 “Представяне на финансови отчети”, т. 6.1. “счетоводната политика представлява съвкупност от принципи, изходни положения, концепции, правила, бази и процедури, възприети от предприятието за отчитане на неговата дейност и за представяне на информацията във финансовия отчет”.

Изхождайки от анализа на това нормативно определение, ние разбираме, че те са концептуална основа на Закона за счетоводството (по-нататък съкр. ЗСч) [1], Националните и международни счетоводни стандарти, т.е. в нормативната база на счетоводството, където всички норми са императивни (т.е. задължителни).

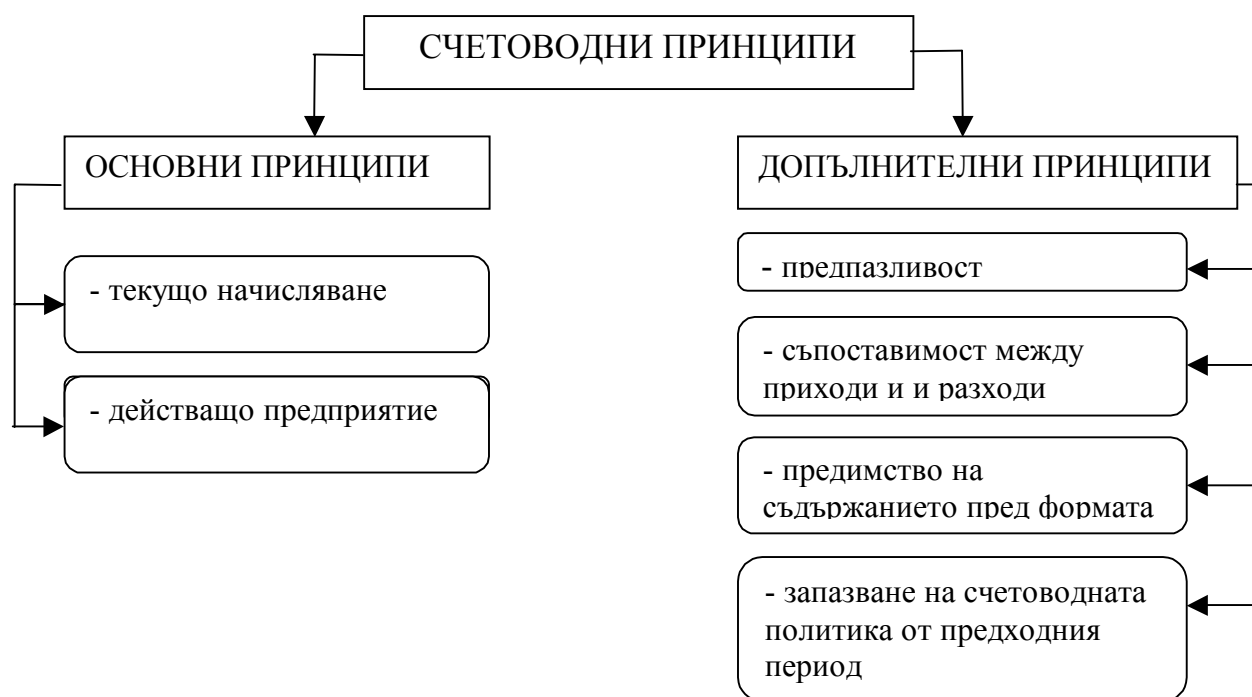
Извеждането на един или друг от принципите – като изходно положение, база, процедура и т.н., като елемент на счетоводната политика в транспортната фирма изисква:

1. Познаване на действащите счетоводни нормативни документи;
2. Познаване и прилагане в практиката на основните принципи, приложими в транспортния отрасъл съобразно вида транспорт.

В настоящата статия няма да навлизам в проблемите на анализа и специфичните стопански процеси и явления, които протичат в транспортната фирма, и които са адекватни на спецификата и, а ще се спра на формулирането на основните принципи на счетоводството, като фундамент на счетоводната теория и практика в транспортния отрасъл.

Основните принципи на счетоводството са изведени от многогодишната счетоводна практика. Те са нейн обобщен израз. Важно е, когато се разглежда този въпрос да се вземат в предвид и утвърдилите се традиции, националните особености и изградените структури в съответната държава.

Съгласно чл. 4, ал. 1 на ЗСч [1], счетоводните принципи могат да бъдат представени по следния начин:

Фиг. 1

Първият основен принцип - за текущо начисляване означава, че “Приходите и разходите, произтичащи от сделки и събития, се начисляват към момента на тяхното възникване, независимо от момента на получаването или плащането на паричните средства или техните еквиваленти и се включват във финансовите отчети за периода, за който се отнасят”.

Характерно за счетоводните отчети е, че те се съставят на база текущо счетоводно отчитане. Според общите разпоредби на Националните счетоводни стандарти [2], приходите се начисляват когато възникне достоверно измеримо

нарастване на стопанската изгода, при която активите се увеличават а пасивите се намаляват. Разходите се начисляват, когато възникне достоверно измеримо нарастване на икономическата изгода, при която активите намаляват а пасивите нарастват.

От друга страна, приходите се признават едновременно с извършените за тях разходи, което е и смисъла на другият принцип на съпоставимост между приходите и разходите. При друг случай те се признават срещу възникване на вземане.

В транспортния отрасъл е налице специфика, която налага разходите да се считат за извършени при потребление на активи, извършени услуги, начислени амортизации, начислени заплати, осигуровки и много други.

Вторият основен принцип - на действащо предприятие – (чл. 4, ал. 1, т. 2 от ЗСч) означава, че предприятието е действащо и ще остане такова в предвидимо бъдеще. В този случай активите и пасивите се записват по историческа цена и по нея (респективно по преценена стойност) се реализират активите, а пасивите се погасяват. Този принцип означава още, че предприятието няма нито намерението, нито необходимост да се ликвидира или значително да намалява обема на своята дейност. В Закона за счетоводството, действащ преди 2002 г., този период е точно отбелязан до 1 година. В Международен счетоводен стандарт – 1 [3] предположението за действащо предприятие не е прецизно дефинирано като за период не по-малък от 12 месеца, считано от датата на одобряване на финансовия отчет. По-скоро се определя като период от 12 месеца, без да се ограничава в него. Предвидимото бъдеще може и да е период от 1 година, но пожарите, наводненията, резките промени във валутните курсове, трудно могат да бъдат вместени в представата за действащо предприятие в рамките на 1 година. В противен случай предприятието няма да може да реализира своите активи по историческа цена и да промени падежите на пасивите. Финансовите отчети ще трябва да приложат ликвидационна или друга подобна счетоводна база. В транспортния отрасъл това ще доведе до промяна в счетоводната политика по отношение на оценката и класификацията на активите и пасивите.

Друг принцип на счетоводството е принципа на предпазливостта. Той включва оценяване и отчитане на предполагаемите рискове и очакваните евентуални загуби при счетоводното третиране на стопанските операции с цел получаване на действителен финансов резултат. Според Международните счетоводни стандарти предпазливостта се изразява и във включване на определена доза влияние при извършване на приблизителни изчисления в условията на несигурност. По този начин се цели да не се завишат предполагаемите оценки на активи и приходи, нито да се занижат вероятностните стойности на пасиви и разходи. Предпазливостта при оценяване в условията на несигурност не обяснява създаването на скрити резерви. Това може да се получи ако се занижат оценките на активи и приходи, и се завишат тези на пасиви и разходи. Тогава информацията от финансовия отчет няма да е неутрална и безпристрастна, а отчета достоверен. Следователно, ако това се случи на практика, фирмата ще генерира малък размер на счетоводната печалба.

Но този подход кореспондира с определен консерватизъм в действията на главния счетоводител.

Друг счетоводен принцип е принципа на съпоставимост между приходите и разходите. Той означава, че разходите извършени във връзка с определена сделка или дейност, следва да се отразяват във финансовия резултат за периода, през който предприятието черпи изгода от тях, а приходите да се отразяват за периода, през който са отчетени разходите за тяхното получаване. Например, за да се спазва във времето правилото за съпоставимост при изготвяне на отчета за приходите и разходите означава, че признатите в отчета за годината приходи следва да се съпоставят с извършените за тях разходи чрез признаването им в Отчета за приходите и разходите за същия период, независимо от момента и периода на възникването и начисляването на тези разходи.

Този принцип е в тясна връзка с принципа за текущо начисляване. Той трябва да е основният критерий за отлагане на приходите и разходите за бъдещи периоди. Би трябвало начислените разходи да бъдат отложени за един следващ период, през който ще бъдат получени произтичащите от тях приходи. В този ред на мисли, ако за съответен приход няма начислен разход, той следва да се отложи за следващ период.

Принципа на предимство на съдържанието пред формата. Според него, предимство има икономическото съдържание, т. е. обективните закономерности които счетоводството следва. Като пример може да се посочи сключен писмен договор за извършена услуга, при която се пораждат взаимоотношения между две страни. За счетоводството и счетоводните операции от съществено значение са плащането по договора, а не толкова правната форма и изискванията по нея. Този принцип според проф. Михаил Динев “защитава изискването за честно представяне на финансовото състояние, за достоверно отразяване на действителни, а не само за договорени плащания”[4]. Следващият принцип е запазване на счетоводната политика от предходния отчетен период – на практика, чрез него се постига съпоставимост на счетоводните данни и показатели през различните отчетни периоди. Това се реализира чрез точна документална обосноваост на стопанските операции и спазването на действащото данъчно и счетоводно законодателство.

Документалната обосноваост съгласно чл. 4, ал. 2 на ЗСч изисква всяка стопанска операция да бъде отразена с първични счетоводни документи. При оформянето на счетоводните документи следва да се даде предимство на съдържанието пред формата на тяхното представяне. Недопустимо е да се отбележи счетоводна операция, без наличието на счетоводен документ.

Всички принципи имат фундаментално значение за изготвянето на годишния финансов отчет, така че той да отговаря на условието за достоверно представяне на финансовото състояние и финансовите резултати на предприятието за отчетния период. Те имат за цел да подпомогнат потребностите на инвеститорите от познания, за да могат да вземат обосновани решения при намален риск.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Закон за счетоводството
- [2] Национални счетоводни стандарти – ИК “Труд и право”, София, 2002 г.
- [3] Б. ЕПСТЕЙН, А. МИРЦА, Международни счетоводни стандарти 2002 – 2003 Коментари и приложения – И “Кабри”
- [4] М. ДИНЕВ, Обща теория на счетоводството, И “Тракия–М”, София, 2000 г.

FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF ACCOUNTANCY AS AN ELEMENT OF TRANSPORT COMPANY ACCOUNTANCY POLICY

Valentina Staneva

*Todor Kableshkov Higher School of Transport
158 Geo Milev Street, Sofia 1574, Bulgaria*

Key words: *economics, accountancy policy, accountancy principles*

Abstract: *The economic globalization is connected with the unification and harmonization of the Bulgarian accountancy theory and practice with the European and world. The increasing needs of accountancy information have imposed the necessity to solve both economic and social problems. To improve the accountancy as a science and practice it is important to consider the part of the subjective factor as well, i.e. people with their knowledge, skills and professional training.*